

JAHON MAMLAKATLARIDA TA'LIM TIZIMINING INTEGRATSIYALASHUVI

Abduqodirova Gulxumor

Pedagogika yo'nalishi talabasi, 9.23- guruh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17406415>

Annotatsiya. ushbu maqola bugungi jahon mamlakatlari ta'lim-tarbiya sohasidagi islohotlar, jahon mamlakatlarida pedagogikaning faoliyati va vazifalari haqida.

Tayanch so'zlar: integratsiya, ta'lim tizimi, tarbiya, ta'lim, islohotlar, dolzarb muammolar, funksiyalar.

Pedagogik jarayonga integratsiyalashgan holda rivojlanish jarayoni - ilgari bir-biridan farq qiladigan qismlarni bir butunga birlashtirish bilan bog'liq jihatlaridan birini tushunishdir. Bu jarayon allaqachon tuzilgan tizim doirasida ham, yangi tizim doirasida ham amalga oshishi mumkin. Integratsiya jarayonining mohiyati tizimga kiritilgan har bir element ichidagi sifat o'zgarishlaridir...

Pedagogikadagi integratsiya muammolari ko'plab tadqiqotchilarning ishlarida turli jihatlarida ko'rib chiqiladi. V.V.Kraevskiy, A.V.Petrovskiy, N.F.Talizinlar asarlarida pedagogikaning boshqa fanlar bilan integratsiyalashuvi masalalari muhokama qilinadi. G. D. Gleyzer va V. S. Lednev ta'lim mazmuniga integratsiyalashuv yo'llarini ochib beradilar. L. I. Novikova va V. A. Karakovskiyning asarlari bolaga tarbiyaviy ta'sirlarni birlashtirish muammolarini ochib beradi. O'qitishni tashkil etishda integratsiya S. M. Gapeenkov va G. F. Fedorets ishlarida ko'rib chiqilgan.

Bu va boshqa olimlar pedagogikada integratsiyaning metodologik asoslarini belgilab berdilar: bola rivojlanishidagi faoliyatning yetakchi roli haqidagi falsafiy konsepsiya; pedagogik hodisalarga tizimli va yaxlit yondashuv haqidagi qoidalar; ta'lim va rivojlanish jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi psixologik nazariyalar. Belgilangan uslubiy qoidalarga asoslanib, olimlar bir qator tushunchalarni aniqlaydilar: integratsiya jarayoni, integratsiya tamoyili, integratsiya jarayonlari, integrativ yondashuv.

Integratsiya printsiplari o'quv jarayonining barcha tarkibiy qismlarining, tizimning barcha elementlarining o'zaro bog'liqligini va tizimlar o'rtasidagi aloqani nazarda tutadi. U maqsadni belgilash, o'qitish mazmunini, uning shakllari va usullarini belgilashda etakchi hisoblanadi.

Tadqiqotlarga ko'ra, global ta'limdagi integratsiya tendentsiyalari mutaxassislar tomonidan juda faol o'rganilmoqda va biz ularni baholashning turli xil yondashuvlari haqida gapirishimiz mumkin. Ta'lim sohasidagi davlatlararo hamkorlikning kelajagi bo'yicha ikki nuqtai nazar mavjud.

Tadqiqotlarga ko'ra global ta'limdagi integratsiya tendentsiyalari mutaxassislar tomonidan juda faol o'rganilmoqda va biz ularni baholashning turli xil yondashuvlari haqida gapirishimiz mumkin. Ta'lim sohasidagi davlatlararo hamkorlikning kelajagi bo'yicha ikki nuqtai nazar mavjud.

Ulardan birinchisining tarafdorlari insonparvarlikning umumbashariy mulkiga, zamonaviy ta'limning bir qator eng muhim muammolari mushtarakligiga tayanib, asosiy yo'nalishlarni, faoliyat ko'rsatishni birlashtirish asosida baynalmilallashtirish jarayonini tezlashtirishni maqsadga muvofiq deb hisoblaydilar. milliy ta'lim tizimlari va zamonaviy texnologiyalar. Biroq, ta'limda

universalizm turli mamlakatlarning ijtimoiy, siyosiy tizimlari, madaniy va til an'alarining xilma-xilligi saqlanib qolgan taqdiridagina mumkin, degan fikr hukmronlik qilmoqda. Shu bilan birga, biz ularning tez o'zgaruvchan va tobora o'zaro bog'liq bo'lgan dunyo ehtiyojlariga ko'proq e'tibor qaratishlari zarurligi haqida gapiramiz.

Xalqarolashuv jarayoni turli intensivlik bilan ta'limning barcha darajalarini qamrab oldi va oliy ta'limda maksimal darajaga yetdi. Dunyoning ayrim mintaqalariga (G'arbiy Evropa) nisbatan oliy ta'limda baynalmilallashuv jarayoni sifat jihatidan yangi bosqich integratsiya xususiyatlariga ega bo'lmoqda, deb ta'kidlash uchun asoslar mavjud, bu tegishli siyosiy va huquqiy ustki tuzilmaning paydo bo'lishidan dalolat beradi. Albatta, hayotning boshqa sohalarida bo'lgani kabi ta'lim sohasida ham xalqaro integratsiya murakkab, ziddiyatli va uzoq davom etadigan jarayondir.

Jahon ta'limini xalqarolashtirish jarayonlarini, shu jumladan ularning eng yuqori shakli integratsiyani rivojlantirishda ikkita asosiy darajadagi maqsadlarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- global - ta'lim, umumiy ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot va barqaror rivojlanish sohasidagi hamkorlikni chuqurlashtirish orqali global rag'batlantirish.

- jahon hamjamiyatining, global muammolar bosimini yumshatish va xalqlar o'rtasidagi o'zaro tushunishni mustahkamlash;

- tizim ichidagi (ta'lim) - alohida mamlakat imkoniyatlaridan tashqariga chiqadigan muammolarni hal qilish uchun milliy ta'lim tizimlarining imkoniyatlarini birlashtiradi. Integratsiya yo'lida erishish mumkin bo'lgan asosiy maqsadlardan biri ta'lim sifatini oshirish, bilimlarni dunyoning bir qismidan boshqasiga samarali o'tkazishni ta'minlash, global ta'lim makonini (WES) yaratishdir.

Global ta'limga integratsiya 20-asr oxiri - 21-asr boshlarida paydo bo'lgan tendentsiyadir. Zamonaviy pedagogikaning asosiy kategoriyalaridan biriga aylanadi. U alohida mamlakatlarda ham, mintaqaviy va global miqyosda ham rivojlanmoqda. Ta'limdagi integratsiya milliy tuzilmalarning yaqinlashishi, o'zaro ta'siri va o'zaro kirib borishining murakkab va keng qamrovli jarayonining bir qismidir. Albatta, bu global ta'limdagi integratsiya muammolarini o'rganishga «katta tizimlar» tahlilining murakkabligi va qarama-qarshiligini kiritadi. Shu bilan birga, ta'limdagi integratsiya turli darajadagi integratsiya birlashmalarini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari, dinamikasi, maqsad va usullariga ega.

Ta'limdagi xalqaro integratsiya – baynalmilallashuv jarayonining rivojlanishi va chuqurlashishi va uni milliy ta'lim tizimlarining integratsiyalashuv darajasiga olib chiqish natijasidir. Integratsiya muvofiqlashtirilgan xalqaro ta'lim siyosati, harakatlarni sinxronlashtirish va vazifalarni amalga oshirishning eng samarali shakli sifatida yagona ta'lim makonini shakllantirish tendentsiyalarining paydo bo'lishi tufayli o'zaro yaqinlashuvning kuchayishi bilan tavsiflanadi.

Jahonda zamon talablariga mos metodik tayyorgarlikka ega bo'lgan pedagogik kadrlarni tayyorlash bo'lajak o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish, metodik tayyorgarlikni takomillashtirish modellarini, metodik tizimi, multimediali elektron resurslar yaratish bo'yicha keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Shu bilan birgalikda "ta'lim sifatini baholash jarayoni va vositalarini takomillashtirish, erishilgan natijalarni aniqlash imkonini beruvchi mexanizmlarni amaliyotga joriy etish" ga zarurat borligi qayd etilmoqda. Bugungi kunning zamonaviy o'qituvchi nafaqat sohasi bo'yicha bilimli, balki, birinchi o'rinda

tashabbuskor bo'lishi ayniqsa bugungi kun o'qituvchisi kuchli nazariy bilimga ega, yangilikka intiluvchan, o'z g'oyalarini amaliyotga tadbqiq eta oladigan, jahon tajribasiga qiziqadigan va yangi andozadagi o'qitish tizimini ta'limga olib kirishga qodir bo'lishi lozim. Davlatimiz rahbari "O'qituvchi va murabbiylar" kuni munosabati bilan soha vakillariga yo'llagan tabrik nutqida ta'kidlaganidek, taraqqiyotning tamal toshi ham, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham ilm-fan, ta'lim va tarbiyadir. Aynan, shuning uchun ham, prezident: "Maktabda o'qitish metodikasi o'zgarmasa, ta'lim sifati ham, mazmuni ham, muhit ham o'zgarmaydi",—deb ta'kidlaganlarida "Uchinchi Renessans poydevori"ni ta'lim islohotlarida ko'rdi. Bu vazifalarni bajarishda qiyosiy pedagogika fani maydonga chiqadi. Chunki, jahon ta'lim tizimini qiyosiy o'rganish va ilg'or tajribalarni respublikamizda ommalashtirish samarali natija bermoqda.

Ko'pgina rivojlanyotgan davlatlarda masalan, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya, Malayziya, AQSh va boshqa davlatlar ya'nada rivojlanishi uchun ta'lim tizimigi o'zgartirishlar kiritildi. Barcha davlatlar tarixida davlatning ta'lim tizimini qanday, qanchalik rivojlanyotganligi hozirgi fikrimizning yorqin isboti bo'ladi. Masalan, Koreyadagi ta'lim tarixi Koreyaning Uch Qirolligiga yoki hatto ibtidoiy jamiyatga davriga borib taqaladi. O'sha paytda xususiy maktablar ham, davlat maktablari ham juda mashhur edi. Koreyada xalq ta'limi milodiy 400- yillardayoq tashkil etilgan. Koreya ta'limga tarixiy jihatdan konfutsiylik va buddizm ta'sir ko'rsatgan. Koreyada yaxshi ta'lim olish har qanday koreysning martabasini shakilantirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim tizimi Koreyada rasman Yaponiya mustamlakasidan ozod bo'lgan 1945- yildan boshlanadi. 1894- yilgi islohotlardan keyin yuzaga kelgan deyish mumkin koreyslar ta'lim tizimini. Koreyadagi Choson hukumati mamlakati mamlakat xavfsizligini kuchaytirish rejasida maxsus armiya tuzadi. Keyin esa g'arbliklar harbiy san'atda dars berishni boshlashadilar. Shu bilan bir qatorda chet tili va boshqa fanlar yuzaga kela boshlaydi. 1894-yili shaxsiy bilim maskanlari birlashtiriladi. Institutlar ta'lim tizimi tashkil etiladi. 1895-yili esa boshlang'ich maktablar va kadrlar tayyorlaydigan pedagogika maktablari tuziladi. Koreyada ta'lim tizimiga asos qilib an'anaviy g'arb modeli olingan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 26.05.2023 yildagi PF-79-son
2. B.Xodjayev "Umumiy pedagogika" 1992-y. T. 416 b.
3. G.N.Najmiddinova. Pedagogik mahorat kursining texnologiyalari ma'ruza matnlari.12-13-betlar.
4. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. TDPU-2023.
5. "Integratsiyalashgan ta'lim" A. Zunnunov, "Sharq" nashriyoti, T: 2004, 332b.
6. A.Xoliqov. Pedagogik mahorat. Toshkent 2021
7. N.N. AZIZXO'JAYEVA.. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent-2020

Elektron resurslari:

8. www.tdpu.uz
9. www.pedagog.uz
10. www.ziyonet.uz
11. www.lex.uz
12. www.bilim.uz
13. www.gov.uz
14. <https://daryo.uz/2023/05/30/yangi-ozbekistonning-asosiy-ustuni-bilim-talim-va-tarbiya-boladi>
15. <https://prep.uz/news/umumiy/koreya-respublikasi-ta-lim-tizimi>